

KU UZDROWIENIU I ODNOWIE

Materiały z sympozjum
dla biskupów
i przełożonych zakonnych
o seksualnym wykorzystaniu
osób niepełnoletnich

Papieski Uniwersytet Gregoriański
6-9 lutego 2012

Przekład
Zbigniew Kasprzyk

Wydawnictwo WAM
Kraków 2012

Tytuł oryginału
Towards Healing and Renewal
A Symposium for Bishops and Religious Superiors
on Sexual Abuse. February 6-9th, 2012

© by Pontificia Università Gregoriana, 2012

© Wydawnictwo WAM, 2012

Redaktorzy naukowi
ks. dr Krzysztof Dyrek SJ
ks. dr Jacek Prusak SJ

Redakcja
Ewa Zamorska-Przyłuska

Projekt okładki
Andrzej Sochacki

Tłumaczenie stron 275-288
„Czuwanie pokutne”
o. Adam Wolanin SJ

Wydanie książki zostało dofinansowane
przez Fundację Renovabis

ISBN 978-83-7767-082-8

WYDAWNICTWO WAM
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków
tel. 12 62 93 200 • faks 12 42 95 003
e-mail: wam@wydawnictwowam.pl
www.wydawnictwowam.pl

DZIAŁ HANDLOWY
tel. 12 62 93 254-255 • faks 12 43 03 210
e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

KSIĘGARNIA INTERNETOWA
tel. 12 62 93 260, 12 62 93 446-447
faks 12 62 93 261
e.wydawnictwowam.pl

Drukarnia Wydawnictwa WAM
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne zespołu redakcyjnego ks. Charles Scicluna, Hans Zollner SJ, David John Ayotte SJ	7
Przedmowa do wydania polskiego bp Marian Rojek	13

I. CZERPIĄC Z TEGO, CO W TRADYCJI NAJLEPSZE

List Sekretarza Stanu Stolicy Apostolskiej do Rektora Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego.....	21
Okólnik Kongregacji Nauki Wiary do Konferencji Episkopatów	23

II. NAUKA I KIEROWNICTWO DUSZPASTERSKIE

Seksualne wykorzystywanie osób niepełnoletnich kard. William Levada	35
Leczenie ran w sercu Kościoła i społeczeństwa Marie Collins, Sheila Hollins	47
Ucząc się na własnych błędach ks. Stephen J. Rossetti PhD DMin	63
Dążenie do prawdy w rozpatrywaniu przypadków nadużyć seksualnych – obowiązek moralny i prawny ks. Charles J. Scicluna	85
Kandydaci do kapłaństwa i do życia zakonnego bp Jorge Carlos Patrón Wong	97
Nadużycia seksualne osób duchownych abp Luis Antonio G. Tagle	119
Dialog pomiędzy religią, społeczeństwem a kulturą Edenio Valle SVD	131
Najskuteczniejsze metody zapobiegania nadużyciom seksualnym w Kościele katolickim w Republice Południowej Afryki o. Desmond Nair	163

Refleksje teologiczne i moralne dotyczące seksualnego wykorzystywania dzieci przez duchownych katolickich Joseph Carola SJ, Mark Rotsaert SJ, Michelina Tenace, H. Miguel Yáñez SJ	173
Kościół, nadużycia seksualne i przywództwo pasterskie kard. Reinhard Marx	193

III. WAŻNE ASPEKTY PROBLEMU NADUŻYĆ SEKSUALNYCH I SPOSOBY JEGO ZWALCZANIA

Prawdziwy koszt kryzysu – rany rozdzierające serce Kościoła Michael J. Bemi	209
Internet i pornografia Gerard J. McGlone SJ	227
Zapobieganie i przeciwdziałanie nadużyciom wobec dorosłych osób wymagających szczególnej troski Paul Ashton	253

IV. PODSUMOWANIE. TWORZENIE INSTYTUCJI KU UZDROWIENIU I ODNOWIE

Centrum na rzecz Ochrony Dzieci (Centre for Child Protection) przy Instytucie Psychologii Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego Hubert Liebhardt, Jörg Fegert, Hans Zollner	269
--	-----

V. CZUWANIE POKUTNE

Czuwanie Pokutne	275
Autorzy i redaktorzy (noty biograficzne)	291

SŁOWO WSTĘPNE ZESPOŁU REDAKCYJNEGO

ks. Charles J. Scicluna, Hans Zollner SJ,
David John Ayotte SJ

W ostatnich latach seksualne wykorzystywanie osób nieletnich przez członków Kościoła, przede wszystkim przez kapłanów, wywołało skandal, którego skutki odczuwają nie tylko kościelni przywódcy, lecz ludzie na całym świecie. Mówił o tym sam Ojciec Święty Benedykt XVI, przyznając, że „popętniono poważne błędy w ocenie sytuacji i kierownictwie” (List pasterski Papieża Benedykta XVI do katolików Irlandii, nr 11). Papież jest przekonany, że kryzys wywołany ujawnieniem tych nadużyć powinien we wszystkich pasterzach i wiernych „zrodzić zapal do uczciwej oceny swojego postępowania oraz do zaangażowania się z przekonaniem w realizację programu odnowy kościelnej i indywidualnej” (tamże, nr 2).

W dniach od 6 do 9 lutego 2012 r. na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie odbyło się sympozjum zatytułowane *Ku uzdrowieniu i odnowie*. Jego celem było umożliwienie biskupom, przełożonym zakonnym i innym osobom zajmującym odpowiedzialne stanowiska w Kościele dokonania szczerego rachunku sumienia, którego domaga się papież. Miało ono również stanowić zachętę do kościelnej i indywidualnej odnowy.

W przesłaniu do uczestników sympozjum, przekazanym za pośrednictwem watykańskiego sekretarza stanu, Benedykt XVI zachęcał do odpowiedzenia z ewangeliczną miłością na pojawiające się wyzwania, aby zapewnić dzieciom i bezbronnyim dorosłym środowisko sprzyjające ich wzrostowi w wymiarze ludzkim i duchowym. Papież apelował o podejmowanie pracy zmierzającej do pełniejszego zrozu-

mienia zaistniałej sytuacji, aby w całym Kościele mogła rozwijać się kultura skutecznej ochrony ludzi młodych oraz wspierania ofiar.

Aby nadać konkretny kształt nadziejom wyrażonym przez Ojca Świętego, we wrześniu 2010 roku podjęto decyzję o zorganizowaniu na Uniwersytecie Gregoriańskim sympozjum dotyczącego kwestii nadużyć seksualnych. Od samego początku inicjatywa ta cieszyła się poparciem urzędów watykańskich i uzyskała od nich konkretną pomoc. Wspomnieć należy przede wszystkim o wsparciu Sekretariatu Stanu, Kongregacji Nauki Wiary, Kongregacji do spraw Biskupów oraz Kongregacji do spraw Ewangelizacji Narodów. Obrady sympozjum miały również stanowić kontynuację założeń *Okólnika* Kongregacji Nauki Wiary z 3 maja 2011 roku, w którym zalecano Konferencjom Episkopatów na całym świecie opracowanie wytycznych zmierzających do ochrony nieletnich.

Mając to na względzie, do udziału w sympozjum zaproszono przede wszystkim przedstawicieli Konferencji Episkopatów z całego świata oraz przełożonych generalnych zgromadzeń zakonnych i innych instytutów życia konsekrowanego. Wybór uczestników należał do Konferencji Episkopatów oraz do Międzynarodowej Unii Przełożonych Generalnych (zgromadzeń męskich i żeńskich). W obradach uczestniczyło 110 przedstawicieli Konferencji Biskupów oraz 35 przełożonych generalnych zgromadzeń zakonnych. Ponadto obecni byli przedstawiciele Kościoła Wschodniego pozostającego w unii z Rzymem, rektorzy rzymskich uczelni oraz uniwersytetów katolickich, specjaliści w zakresie prawa kanonicznego, psychoterapeuci, psychiatry oraz wychowawcy. Ogółem w sympozjum wzięło udział ponad 220 osób reprezentujących wszystkie kontynenty.

W zamierzeniu organizatorów sympozjum miało służyć następującym celom:

- Wysłuchaniu ofiar oraz uczciwemu nazwaniu porażek, grzechów i zbrodni, które miały miejsce w Kościele;
- rozwojowi kultury słuchania i uczenia się, aby w przyszłości możliwa była współpraca na rzecz poszukiwania rozwiązań problemów nadużyć seksualnych;

- współpracy ze środkami masowego przekazu oraz przekazywaniu wiedzy o tym, co można zrobić dla ochrony najsłabszych.

Prelegenci przybyli z Filipin, Meksyku, Brazylii, Stanów Zjednoczonych, RPA, Argentyny, Belgii, Niemiec oraz Irlandii. Międzynarodowy charakter spotkania wyraźnie pokazuje, że problem seksualnych nadużyć dotyczy nie tylko Zachodu, lecz wszystkich krajów, a więc stanowi wyzwanie dla chrześcijan i społeczeństw całego świata.

Symposium rozpoczęło się wieczorem 6 lutego 2012 roku od wystąpienia kard. Williama Levady, prefekta Kongregacji Nauki Wiary, który podkreślił przede wszystkim potrzebę wypracowania wieloaspektowego (kanonicznego, teologicznego, duszpasterskiego i psychologicznego) podejścia do tragicznego zjawiska nadużyć seksualnych w Kościele i w całym społeczeństwie.

Główne tematy zarysowane w prezentacji wprowadzającej rozwijano następnie podczas dziewięciu konferencji odbywających się prze trzy kolejne przedpołudnia. W dyskusjach brali udział wszyscy uczestnicy symposium. Jako pierwsza wystąpiła Marie Collins z Irlandii, która w dzieciństwie, jako delikatna, trzynastoletnia dziewczyna, padła ofiarą molestowania przez katolickiego księdza. Pani Collins opowiadała o bolesnych konsekwencjach wykorzystywania seksualnego oraz o tym, jak nieumiejętnie odnosił się do niej i do sprawcy nadużycia biskup. W wystąpieniu towarzyszyła jej prof. Sheila Hollins, psychiatra z Wielkiej Brytanii, która wysłuchała historii kilkuset ofiar nadużyć podczas specjalnych sesji stanowiących element wizytacji apostolskiej w Kościele w Irlandii w 2010 roku. Ksiądz Stephen J. Rossetti, odnosząc się do wieloletniego doświadczenia pracy w Saint Luke Institute w Silverspring w USA, mówił o właściwym sposobie traktowania wywodzących się spośród duchowieństwa sprawców nadużyć seksualnych. Ojciec Desmond Nair z Republiki Południowej Afryki zdał relację z edukacyjnych i profilaktycznych działań Kościoła w swoim kraju. Ksiądz prałat Charles J. Scicluna, promotor sprawiedliwości w Kongregacji Nauki Wiary, przedstawił kanoniczne aspekty problemu, które

Konferencje Episkopatów muszą uwzględniać podczas opracowywania wytycznych dotyczących przeciwdziałania nadużyciom seksualnym. Ksiądz Scicluna powiedział, że pełne rozpoznanie sprawy w danej sprawie przyczynia się do promowania sprawiedliwości. Chrześcijańska wspólnota ma więc obowiązek współpracować z władzami państwa w walce ze zjawiskiem seksualnego wykorzystywania nieletnich. Ojciec Edenio Valle SVD z Brazylii omówił socjologiczne i kulturowe aspekty zjawiska nadużyć seksualnych i sposobów rozwiązywania tego problemu. Biskup Jorge Carlos Patrón Wong z Meksyku, były przewodniczący Konferencji Rektorów Seminariów Duchownych Ameryki Łacińskiej, mówił o potrzebie całościowej ludzkiej i duchowej formacji przyszłych kapłanów. Arcybiskup Manili (Filipiny) Luis Antonio G. Tagle stwierdził jednoznacznie, że nadużycia seksualne nie są obce kulturom azjatyckim. Opracowując skuteczne terapeutyczne i profilaktyczne działania duszpasterskie, należy więc brać pod uwagę kontekst kulturowy. Czwooro teologów z Uniwersytetu Gregoriańskiego (Joseph Carola SJ, Mark Rotsaert SJ, Michelina Tenace oraz H. Miguel Yáñez SJ) zaprezentowało wspólną refleksję teologiczną dotyczącą tematu nadużyć seksualnych. Na zakończenie arcybiskup Monachium i Fryzynki kard. Reinhard Marx wyjaśnił, w jaki sposób przywódcy kościelni powinni wypełniać swe obowiązki wobec ofiar, sprawców, a także wobec środków przekazu i opinii publicznej. Tego rodzaju postawa jest warunkiem koniecznym do zwiększenia wiarygodności Kościoła oraz do przywrócenia atmosfery zaufania.

W godzinach popołudniowych we wtorek, 7 lutego, i w środę, 8 lutego, prowadzone były warsztaty: *Prawdziwy koszt kryzysu; Internet i pornografia* oraz *Zapobieganie i przeciwdziałanie nadużyciom wobec dorosłych osób wymagających szczególnej troski*. Warsztaty prowadziło siedmioro członków grupy VIRTUS (działającej w ramach amerykańskiej organizacji National Catholic Risk Retention Group). Grupa VIRTUS realizowała już podobne programy dla pracowników i przywódców Kościoła w ponad 115 diecezjach w Stanach Zjednoczonych.

We wtorek i w środę odbyło się również w ramach sympozjum wieczorne czuwanie pokutne oraz celebracja eucharystyczna, obejmująca tematy i cele konferencji. Podczas czuwania pokutnego, które prowadził kard. Marc Ouellet, prefekt Kongregacji do spraw Biskupów, uczestnicy obrad modlili się o przebaczenie za nieumiejętność chronienia młodych ludzi. Podczas śródowej Eucharystii kard. Fernando Filoni, prefekt Kongregacji do spraw Ewangelizacji Narodów, wezwał Ducha Świętego, aby zstąpił na uczestników sympozjum, pracujących na rzecz uzdrowienia i odnowy.

W planowaniu, organizacji i realizacji sympozjum wzięło udział wiele osób, co w sposób namacalny dowodzi, że doszło do autentycznej współpracy między biskupami, kapłanami, zakonnikami oraz wiernymi świeckimi. Wymienienie wszystkich osób, które uczestniczyły w tym przedsięwzięciu, nie jest możliwe. Organizatorzy sympozjum oraz redaktorzy niniejszej publikacji pragną wyrazić wdzięczność prelegentom oraz tym, którzy pomagali w organizacji, za hojne poświęcenie czasu i energii.

Jesteśmy również głęboko wdzięczni ofiarodawcom, którzy udzielili nam wsparcia finansowego, umożliwiając przeprowadzenie sympozjum: archidiecezji Monachium i Fryzyngi, Konferencji Episkopatu Niemiec, organizacji Aid to Church in Need, fundacjom Renovabis, Misereor, diecezjom Bresci, Pawii i Bolzano-Bressanone, jak również włoskim, szwajcarskim i holenderskim prowincjom Towarzystwa Jezusowego.

Sympozjum nie powinno być postrzegane jako pojedyncze wydarzenie, lecz jako ważny krok naprzód. Wszyscy członkowie Kościoła muszą prezentować postawę wytrwałości, zaangażowania w przyjmowanie odpowiedzialności za przeszłość oraz we wspólną pracę na rzecz lepszej przyszłości. Założenie Centrum na rzecz Ochrony Dzieci przy Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gregoriańskiego można uważać za kolejny etap prac sympozjum. W najbliższych trzech latach celem działającego w Monachium Centrum będzie opracowanie programu e-learningowego, czyli platformy internetowej dostępnej w kilku językach. Mamy nadzieję, że projekt ten,

prowadzony przy współpracy partnerów na całym świecie, zwróci uwagę na problem nadużyć seksualnych w Kościele i w całym społeczeństwie. Inicjatywa ta ma również służyć zapobieganiu nadużyciom w przyszłości.

Organizatorzy symposium oraz redaktorzy niniejszej publikacji wyrażają nadzieję, że obrady przyczynią się do większej stanowczości, przejrzystości i świadomości wszystkich członków Kościoła katolickiego w działaniach na rzecz rozwiązania trudnego problemu seksualnego wykorzystywania osób niepełnoletnich. Ufamy, że niniejsza publikacja stanie się źródłem inspiracji i otuchy na drodze do uzdrowienia i odnowy.

Rzym, Wielkanoc 2012 roku

**SEKSUALNE WYKORZYSTYWANIE
OSÓB NIEPEŁNOLETNICH**
Wieloaspektowa odpowiedź na wyzwanie

kard. William Levada

Ku uzdrowieniu i odnowie – pod takim hasłem odbywa się niniejsze sympozjum dla biskupów katolickich i przełożonych zakonów na temat seksualnego wykorzystywania nieletnich. Dla zwierzchników Kościoła, do których konferencja jest skierowana, kwestia ta jest jednocześnie delikatna i pilna. Zaledwie dwa lata temu, dzieląc się refleksją na temat Roku Kapłańskiego podczas dorocznego bożonarodzeniowego przemówienia do Kurii Rzymskiej, Ojciec Święty Benedykt XVI bezpośrednio i obszernie mówił o kapłanach, którzy „sprzeniewierzają się sakramentowi i pod osłoną sacrum ranią głęboko osobę ludzką w jej dzieciństwie i wyrządzają jej krzywdę na całe życie”. Wybrałem te cytaty na początek moich rozważań, ponieważ uważam, że nie wolno nam zapominać o ogromnym ciężarze tych przestępstw, kiedy będziemy omawiać różnorodne aspekty odpowiedzi Kościoła na to wyzwanie.

Na początku chciałbym skierować słowa wdzięczności do władz Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego za podjęcie tej inicjatywy. Nawet ci z nas, którzy zajmują się tą kwestią od kilkadziesiąt lat, zdają sobie sprawę, że wciąż się uczymy i musimy pomagać sobie wzajemnie w szukaniu najlepszego sposobu udzielania pomocy ofiarom, ochrony nieletnich i kształcenia księży, by byli świadomi tej plagi i by została ona wyeliminowana z kapłaństwa. Mam nadzieję, że to sympozjum w znacznym stopniu przyczyni się do realizacji tych celów. Dziękuję przede wszystkim rektorowi uniwersytetu,

ojcu François-Xavier Dumortierowi SJ, ojcu Hansowi Zollnerowi SJ oraz ich współpracownikom za zorganizowanie naszego spotkania.

Jak napisano w programie sympozjum, moja prezentacja nosi tytuł *Seksualne wykorzystywanie osób niepełnoletnich. Wieloaspektowa odpowiedź na wyzwanie*. Z powodów, które wyjaśnię poniżej, za najlepszy środek formowania tej odpowiedzi uznałem przedstawienie kilku komentarzy do Okólnika, wysłanego w zeszłym roku przez Kongregację Nauki Wiary do Konferencji Episkopatów całego świata, w sprawie opracowania wytycznych dotyczących sposobów postępowania w przypadkach nadużyć seksualnych popełnianych przez duchownych wobec osób niepełnoletnich. Aby umieścić Okólnik w odpowiednim kontekście, nawiążę do ważnego listu apostołskiego *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, który błogosławiony Jan Paweł II wydał 30 kwietnia 2001 roku. W dokumencie tym sprecyzowano i uaktualniono listę przestępstw kanonicznych, którymi tradycyjnie zajmuje się Kongregacja Nauki Wiary (klasycznymi przykładami są wykroczenia przeciw wierze, czyli herezja, apostazja i schizma, ale także *graviora delicta*, najcięższe przestępstwa, jak profanacja Eucharystii lub naruszenie tajemnicy spowiedzi). Na liście tej znalazły się także wykroczenia związane z namawianiem do grzechu podczas spowiedzi, a papież Jan Paweł II dołączył do najcięższych przestępstw seksualne wykorzystywanie dzieci przez osoby duchowne. *Motu proprio* nakazywał więc zgłaszanie wszystkich przypadków nadużyć seksualnych wobec nieletnich do Kongregacji, która ma nadzorować i koordynować proces udzielania adekwatnej odpowiedzi przez władze Kościoła.

Pod troskliwym kierownictwem ówczesnego prefekta Kongregacji kardynała Josepha Ratzingera Stolica Apostolska była w stanie udzielić spójnej odpowiedzi na rosnącą liczbę doniesień o nadużyciach seksualnych i rozwinąć skuteczne normy kanoniczne w tej sprawie, nie wyłączając odwoływania się od decyzji biskupów i przełożonych zakonów. Gdy na przełomie lat 2001 i 2002 media donosiły o kolejnych przypadkach seksualnego wykorzystywania dzieci, biskupi Stanów Zjednoczonych opracowali Kartę Ochrony

Dzieci i Młodzieży. Na jej podstawie komisja biskupów przyjęła Normy Zasadnicze, które po zatwierdzeniu przez Stolicę Apostolską, stały się ważnym, dodatkowym aktem prawnym stanowiącym pomoc w ustalaniu wytycznych co do zasad postępowania wobec dużej liczby przypadków dawnych nadużyć ujawnianych przez środki przekazu. Pragnę wyrazić osobistą wdzięczność Ojcu Świętemu Benedyktowi XVI, który jeszcze jako prefekt Kongregacji Nauki Wiary odegrał decydującą rolę w uchwaleniu nowych norm dla dobra Kościoła i wspierał działania zmierzające do przyjęcia Norm Zasadniczych dla Stanów Zjednoczonych. Mimo to papież doświadczał w ostatnich latach ataków ze strony mediów na całym świecie, a tymczasem wszyscy – zarówno w Kościele, jak i poza nim – winni mu jesteśmy naszą wdzięczność.

Po fali medialnych doniesień o przypadkach seksualnego wykorzystywania osób niepełnoletnich przez duchownych Kościoła katolickiego, przede wszystkim – ale nie tylko – w Stanach Zjednoczonych, drastycznie zwiększyła się liczba doniesień wpływających do Kongregacji Nauki Wiary, którą kierował pewną ręką kardynał Joseph Ratzinger. Dzięki tym doniesieniom Kongregacja odkryła wiele złożonych kwestii związanych z przestępstwem seksualnego wykorzystywania nieletnich przez osoby duchowne. Przez ostatnie dziesięć lat do Kongregacji Nauki Wiary zgłoszono ponad cztery tysiące spraw nadużyć wobec dzieci. Z jednej strony dowodzi to niewystarczalności odpowiedzi wyłącznie kanonicznej (zgodnej z normami prawa kanonicznego), a z drugiej wskazuje potrzebę udzielenia wieloaspektowej odpowiedzi na tę tragedię.

Kongregacja jest odpowiedzialna przede wszystkim za zastosowanie właściwych norm dyscyplinarnych wobec duchownych winnych przestępstwa. Uznaliśmy jednak za oczywiste, że zakres tej odpowiedzialności należy rozszerzyć, a Kongregacja powinna wyrazić swoją opinię na temat najskuteczniejszych metod wspomaganie ofiar w procesie terapii, promowania programów ochrony dzieci i młodzieży oraz przynaglenia biskupów do zapewnienia wspólnotom wiary kształcenia w zakresie odpowiedzialności za ludzi młodych.

Uznaliśmy również za konieczne nawiązanie współpracy z innymi dykasteriami Stolicy Apostolskiej i Konferencjami Episkopatów w celu zapewnienia właściwej formacji kapłanów – obecnie i w przeszłości – w związku z różnym aspektami zjawiska seksualnego wykorzystywania nieletnich.

Dziewięć lat po ogłoszeniu *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, korzystając z doświadczeń w prowadzeniu tysięcy przypadków spływających do Watykanu z różnych regionów świata, Kongregacja Nauki Wiary przedstawiła Ojcu Świętemu propozycje zmian w prawie przyjętym w roku 2001. Główne zarysy *Sacramentorum sanctitatis tutela* pozostały niezmienione, zmodyfikowano jednak pewne normy proceduralne, aby lepiej dostosować przepisy prawne do złożoności przedstawianych przypadków. W dniu 21 maja 2010 r. papież Benedykt XVI zatwierdził je i nakazał wprowadzenie poprawionych norm w życie.

Jedną z najważniejszych poprawek w poprzednio obowiązujących przepisach jest konsolidacja procedur postępowania, które wcześniej zostały zatwierdzone przez Jana Pawła II i Benedykta XVI. Chodzi tu o między innymi: prawo do odstąpienia od przepisów odnoszących się do tego rodzaju przestępstw (tzw. przedawnienie); możliwość odstąpienia od procesu sądowego, aby umożliwić przeprowadzenie postępowania administracyjnego w przypadkach, w których fakty wydają się ewidentne; możliwość przedłożenia sprawy bezpośrednio Ojcu Świętemu w celu usunięcia ze stanu duchownego sprawcy szczególnie ciężkich nadużyć; dodanie do listy ciężkich przestępstw posiadania i/lub rozpowszechniania pornografii dziecięcej (dotyczy osób nieletnich poniżej 14 roku życia); inne procedury odnoszące się do wykroczeń przeciwko Eucharystii i sakramentowi pokuty oraz próbę wyświęcania kobiet jako wykroczenie przeciw sakramentowi święceń kapłańskich.

Doświadczenia Kongregacji ostatnich dziesięciu lat pokazują również, że należy dopilnować, aby władze kościelne na całym świecie były przygotowane do udzielenia właściwej odpowiedzi na kryzys związany z seksualnym wykorzystywaniem nieletnich.

Wiele Konferencji Episkopatów opracowało już wytyczne, a czasami nawet normy, aby na terytorium danego kraju udzielić spójnej odpowiedzi na ten złożony problem. Jako przykład można wymienić Kanadę i Stany Zjednoczone, Brazylię, Wielką Brytanię, Irlandię, Niemcy, Belgię i Francję, Republikę Południowej Afryki, Australię i Nową Zelandię. Jednak w wielu przypadkach odpowiedzi udzielało dopiero po ujawnieniu w mediach przypadków skandalicznego zachowania księży. Uważamy więc, że Konferencje Episkopatów całego świata wcześniej powinny podejmować aktywne działania. Jak to osiągnąć?

Chcąc wspomóc Kościół powszechny w podjęciu stosownych środków mających na celu kompleksowe podejście do problemu seksualnego wykorzystywania nieletnich – zarówno przez duchownych, jak i przez inne osoby działające w imieniu Kościoła – Kongregacja Nauki Wiary wydała *Okólnik do Konferencji Episkopatów w sprawie opracowania wytycznych dotyczących sposobów postępowania w przypadku nadużyć seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób niepełnoletnich*, datowany na 3 maja 2011 r. Wzywa on episkopaty całego świata do odniesienia się do różnych aspektów tego problemu. Biskupi mają więc zwrócić szczególną uwagę na wszczynanie postępowania dyscyplinarnego wobec duchownych winnych takiego przestępstwa; muszą opracować standardy oceny przydatności duchownych i innych osób do sprawowania posługi w instytucjach i agencjach Kościoła; powinni nadzorować programy kierowane do rodzin i wspólnot kościelnych, aby chronić dzieci i młodzież przed nadużyciami seksualnymi w przyszłości; muszą także otoczyć ojcowską, duszpasterską opieką każdą ofiarę wykorzystywania seksualnego, która zwraca się do nich o pomoc.

Okólnik został podzielony na trzy części: część pierwsza – *Aspekty ogólne*; część druga – *Krótki opis obowiązującego ustawodawstwa*; część trzecia – *Wskazówki dla Ordynariuszy odnośnie sposobu postępowania*. W każdej części przedstawione zostały pewne ogólne zagadnienia, które Konferencje Episkopatów powinny wziąć pod uwagę, ustalając spójne wytyczne określające sposób postępowania w przypadkach

seksualnego wykorzystywania dzieci przez osoby duchowne oraz opracowując strategie zmierzające do wyeliminowania tego zjawiska ze społeczeństwa i z Kościoła. Wytyczne te powinny być skierowane do biskupów diecezjalnych oraz wyższych przełożonych zakonnych działających na obszarze podległym danej Konferencji. Prawo kanoniczne jednoznacznie stwierdza, że odpowiedzialność w traktowaniu przypadków nadużyć seksualnych wobec osób niepełnoletnich należy w pierwszym rzędzie do biskupów diecezjalnych lub do wyższych przełożonych zgromadzeń zakonnych. Konferencja Episkopatu pełni dwojaką rolę: po pierwsze wspomaga biskupów należących do Konferencji w realizowaniu tego zadania, a po drugie koordynuje udzielanie spójnej odpowiedzi na kryzys wywołany nadużyciami seksualnymi wobec osób niepełnoletnich – kryzys, który mogą dostrzec chrześcijanie, członkowie szerszej rozumianego społeczeństwa oraz władze cywilne mające obowiązek ochrony dobra publicznego w zgodzie z przepisami prawa.

Chciałbym bardzo wyraźnie podkreślić tę kwestię. Okólnik do Konferencji Episkopatów nie przenosi władzy lub odpowiedzialności z biskupów i przełożonych zakonnych na Konferencję Episkopatu. Jednocześnie Kongregacja Nauki Wiary uznaje, że biskupi oraz wyżsi przełożeni zgromadzeń zakonnych mają obowiązek uczestniczenia w opracowywaniu wspomnianych wytycznych oraz przestrzeganiu ich dla dobra Kościoła, kiedy tylko zostaną zatwierdzone przez Kongregację Nauki Wiary. Żaden biskup lub wyższy przełożony zakony nie może czuć się zwolniony z obowiązku współpracy w tym zakresie.

Wiem, że inni prelegenci odniosą się do ważnych aspektów prawa kanonicznego, a przede wszystkim do *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*. Z tego powodu chciałbym skoncentrować się na pierwszej części wspomnianego Okólnika, czyli na *Aspektach ogólnych*. Uważam bowiem, że w tej części najpełniej została opisana „wieloaspektowa odpowiedź” Kościoła na wyzwanie, jakim jest zjawisko nadużyć seksualnych popełnianych przez duchownych wobec osób niepełnoletnich.